

10 Νοεμβρίου 2014
Αριθμ. Πρωτ.: ***/***/2014

Προς: κο Νικόλα Κανελλόπουλο,
Γενικό Γραμματέα
Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

κο Άγγελο Τσιγκρή
Γενικό Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής
Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Θέμα: Προβληματισμοί και προτάσεις σχετικά με τη λειτουργία του Ιδρύματος Αγωγής
Ανηλίκων Αρρένων Στοιχειώδους Εκπαίδευσης Βόλου.

Αξιότιμοι κύριοι Γενικοί Γραμματείς,

Ο Συνήγορος του Πολίτη στο πλαίσιο της αποστολής του για την προάσπιση και προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού (ν. 3094/03) επισκέφτηκε κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο ετών, τρεις φορές το Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Αρρένων Βόλου (στις 19.4.2013, στις 20.6.2013 και στις 21.2.2014), όπου συνομίλησε με τη Διοίκηση, μέλη του προσωπικού, εκπαιδευτικούς του σχολείου, το οποίο λειτουργεί εντός του ιδρύματος και ανηλίκους που διαβιούν σε αυτό. Σημειωτέον, ότι ο Συνήγορος του Πολίτη είχε επισκεφτεί το Ίδρυμα και στο παρελθόν (19.5.2006 και 9.3.2007) και είχε απευθύνει τις διαπιστώσεις του προς τον τότε Διευθυντή Πρόληψης Εγκληματικότητας και Σωφρονιστικής Αγωγής Ανηλίκων του Υπουργείου σας.

Αφορμή για την παρούσα επικοινωνία αποτελεί αφενός η επιστολή που απηύθυνε προς εσάς (στις 25.7.2014 με Α.Π. Φ.31/84) ο Διευθυντής του Ειδικού Δημοτικού Σχολείου του Ιδρύματος, κοινοποιούμενη προς τον Συνήγορο του Πολίτη / Συνήγορο του Παιδιού με θέμα την *τοποθέτηση κιγκλιδώματος και συρματοπλέγματος στον αύλιο χώρο του Ιδρύματος*, αφετέρου η ενημέρωσή μας μέσω των ΜΜΕ σχετικά με περιστατικά βίας, που έλαβαν χώρα μεταξύ των φιλοξενούμενων ανηλίκων κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού.

Επιθυμία μας είναι να θέσουμε υπόψη σας τους προβληματισμούς της Αρχής, σχετικά με τη λειτουργία του Ιδρύματος Αγωγής και προτάσεις για τη βέλτιστη προστασία των δικαιωμάτων των φιλοξενούμενων σε αυτό, καθώς γνωρίζουμε ότι στις προθέσεις¹ του Υπουργείου σας είναι η διαμόρφωση των εσωτερικών χώρων, η οργάνωση της παιδαγωγικής δουλειάς στον ελεύθερο χρόνο των φιλοξενούμενων και γενικότερα η παροχή ολοκληρωμένης φροντίδας για τους τροφίμους.

---

¹ Η τελευταία επίσκεψη κλιμακίου της Αρχής στις 21.2.2014 συνέπεσε με επίσκεψη της κας Ε. Κατσιγαράκη, Προϊσταμένης της Δ/σης Πρόληψης Εγκληματικότητας και Σωφρονιστικής Αγωγής Ανηλίκων του Υπουργείου σας, η οποία προφορικά μας ενημέρωσε ότι υπάρχει προγραμματισμός για μια ολοκληρωμένη παρέμβαση στο χώρο του ιδρύματος με στόχο την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και φροντίδας των ανηλίκων.

Από τις επισκέψεις της Αρχής κατά την τελευταία διετία και στοιχεία που μας απεστάλησαν (με την αρ. πρωτ. 1939/11.9.2013 επιστολή), προκύπτουν τα παρακάτω:

A. Διαπιστώσεις του Συνηγόρου του Πολίτη

- Κατά τις επισκέψεις μας στο Ίδρυμα διαβιούσαν 25 – 30 ανήλικοι, ηλικίας 13 μέχρι 20 ετών. Στην αναλυτική κατάσταση, που απέστειλε η Διεύθυνση του Ιδρύματος στις 11.9.2013 στην Αρχή, περιλαμβάνονταν 19 ανήλικοι, οι οποίοι δεν είχαν συμπληρώσει το 18^ο έτος και 2 μετέφηβοι άνω των 18 ετών. Η πλειοψηφία των ανηλίκων (συνολικά 13) είχε τοποθετηθεί στο Ίδρυμα με διάταξη του ανακριτή, ως περιοριστικό όρο αντί της προσωρινής κράτησης μέχρι την οριστική εκδίκαση της υπόθεσης τους ενώ 8 εξ αυτών με δικαστική απόφαση ως αναμορφωτικό μέτρο. Οι περισσότεροι ανήλικοι ήταν Έλληνες Ρομά ενώ υπήρχε και μικρός αριθμός (5) αλλοδαπών ανηλίκων, ανάμεσα στους οποίους και ασυνόδευτοι.
- Το Ίδρυμα στελεχώνεται (σύμφωνα με στοιχεία των τελευταίων επισκέψεών μας) από τον Διευθυντή, μία κοινωνική λειτουργό, 4 διοικητικούς υπαλλήλους, μάγειρα, βοηθητικό προσωπικό και 7 σωφρονιστικούς υπαλλήλους, που εκτελούν χρέη επιμελητών, δηλαδή εποπτεύουν τους ανηλίκους ανά βάρδιες επί 24ώρου βάσεως. Όπως δε μας ανέφεραν, δεν διαθέτουν τις απαραίτητες παιδαγωγικές γνώσεις που απαιτούν οι ιδιαίτερες ανάγκες του συγκεκριμένου πληθυσμού τροφίμων. Επισημαίνεται ότι δεν υφίσταται Εσωτερικός Κανονισμός του Ιδρύματος, παρόλο που η ανάγκη του έχει επισημανθεί εδώ και χρόνια και περιλαμβανόταν στις προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης το 2006. Σήμερα προβλέπονται μόνο οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης του ΙΑ στον Οργανισμό του Υπ. Δικαιοσύνης (άρθρο 23 π.δ 36/2000). Η ανεπαρκής στελέχωση του Ιδρύματος, αναφέρθηκε ότι επιτρέπει ορισμένες φορές εντάσεις - συγκρούσεις μεταξύ τροφίμων και διαφυγές. Για τον λόγο αυτό μάλιστα αναφέρθηκε ότι προγραμματίζεται η τοποθέτηση καμερών ασφαλείας.
- Εντός του Ιδρύματος λειτουργεί τετραθέσιο ολόημερο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο, στελεχωμένο κατά την παρελθούσα σχολική χρονιά από τον Διευθυντή, 5 εκπαιδευτικούς (ανάμεσα στους οποίους ένας γυμναστής) και μία κοινωνική λειτουργό ενώ κατά την τελευταία επίσκεψή μας δεν είχε διοριστεί δάσκαλος καλλιτεχνικών. Οι εκπαιδευτικοί επικεντρώθηκαν στο προβληματικό γεγονός, των διαφορετικών εκπαιδευτικών επιπέδων των ανηλίκων από μαθητές που δεν είχαν φοιτήσει σε καμία τάξη της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μερικούς με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες έως και μαθητές με ικανοποιητική απόδοση. Μικρός αριθμός ανηλίκων παρακολουθούσαν μαθήματα γυμνασίου με τη βοήθεια εκπαιδευτικών, που επισκέπτονταν το Ίδρυμα ενώ ένας ανήλικος φοιτούσε σε σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εκτός αυτού. Στο απογευματινό πρόγραμμα περιλαμβάνονταν ελάχιστες δραστηριότητες, κυρίως υπό την ευθύνη εθελοντών και στο πλαίσιο αυτού λειτουργούσε εργαστήριο πηλού υπό την ευθύνη εθελόντριας κεραμίστριας.
- Ψυχαγωγικές έξοδοι με τους ανηλίκους πραγματοποιούνται, δυστυχώς όχι συχνά, καθώς δεν υπάρχει όχημα και επαρκής αριθμός συνοδών - μελών προσωπικού για τη μετακίνησή τους. Ο Διευθυντής και η κοινωνική λειτουργός αν και προσδίδουν μεγάλη σημασία στις εξόδους αυτές, θεωρώντας ότι συμβάλλουν στην κοινωνικοποίηση των νέων, ωστόσο, υποστηρίζουν ότι το ολιγάριθμο προσωπικό που διαθέτει το ίδρυμα δεν εγγυάται την ασφαλή μετακίνηση των τροφίμων με αποτέλεσμα αυτοί να εξέρχονται σπάνια. Η εν γένει έλλειψη παιδαγωγικών και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων είναι εμφανής, με αποτέλεσμα η απουσία διαχείρισης του ελεύθερου χρόνου να συμβάλει στην εκδήλωση βίαιων συμπεριφορών μεταξύ τους. Αντίθετα, κάθε φορά, που υπήρχε σχετικό πρόγραμμα, όπως το μνημονευθέν ανωτέρω εργαστήριο πηλού, ετύγχανε μεγάλης αποδοχής από τους ανηλίκους και συνέβαλε στην απόσβεση της έντασης.

- Οι εγκαταστάσεις του Ιδρύματος είναι πεπαλαιωμένες. Υπάρχουν δύο μεγάλες αίθουσες ψυχαγωγίας με μία τηλεόραση, χώρος φαγητού και 3 μεγάλοι θάλαμοι με κρεβάτια. Σε αρκετές αίθουσες υπήρχαν τοιχογραφίες, που αξίζει να τονιστεί ότι είχαν δημιουργηθεί με τη συνδρομή ανηλίκων. Κατά τη διάρκεια του τελευταίου έτους πραγματοποιήθηκαν έργα κτιριακής αποκατάστασης και οι αίθουσες ψυχαγωγίας βελτιώθηκαν, βιάφτηκαν και εξοπλίστηκαν. Αντίστοιχα έργα εκτελέστηκαν και στις λοιπές εγκαταστάσεις του ιδρύματος. Ο προαύλιος χώρος είναι αρκετά μεγάλος και επαρκής για το συνολικό πληθυσμό του Ιδρύματος, εξαιτίας όμως του μεγέθους του καθίσταται δυσχερής η επίβλεψη του, ταυτόχρονα με τους εσωτερικούς χώρους, ιδίως αν ληφθεί υπόψη, ότι στη φύλαξη κάθε βάρδιας αναλογεί συχνά μόνο ένας υπάλληλος. Το Ίδρυμα δεν έχει υψηλή περίφραξη και συρματοπλέξη, που να αποτρέπει απολύτως τις διαφυγές, η κατάσταση όμως αυτή δικαιολογείται από το διακηρυγμένο αναμορφωτικό χαρακτήρα του μέτρου καθώς στις αρμοδιότητες του ανήκει η *μέριμνα για την αναμόρφωση, την εκπαίδευση, την επαγγελματική αποκατάσταση, την κοινωνική επανένταξη και την επίβλεψη των ανηλίκων (αρ. 23 στ. Α περ. β πδ 36/2000)*
- Από τον Διευθυντή αναφέρθηκε πρόβλημα σχετικά με την ανεπάρκεια πόρων του Ταμείου Αρωγής και Ψυχαγωγίας, ιδίως για έκτακτες δαπάνες – ανάγκες των ανηλίκων (που υπολογίζονταν στα 500-600 Ευρώ το μήνα). Η τοπική κοινωνία, η Μητρόπολη και διάφοροι σύλλογοι υποστηρίζουν τη λειτουργία του μέσα από την εθελοντική προσφορά ρουχισμού και άλλων ειδών. Ωστόσο, υπάρχουν και αρκετές αντιδράσεις και προκαταλήψεις, ιδίως σε περιπτώσεις διαφυγής ανηλίκων για πράξεις κλοπής. Το προσωπικό του Ιδρύματος υποστηρίζει ότι προκειμένου να επιτελέσει την αποστολή του, είναι απαραίτητο να προσφερθεί μια διαφορετική εμπειρία φροντίδας, υπευθυνότητας και σύνδεσης των εφήβων με ενήλικα πρόσωπα – πρότυπα, τα οποία τους ασκούν θετικές παιδαγωγικές επιρροές και μάλιστα το σχολείο φαίνεται να υπηρετεί αυτή την αποστολή. Όμως, η έλλειψη παιδαγωγών στον υπόλοιπο χρόνο που αυτό παραμένει κλειστό (απογεύματα, Σαββατοκύριακα, διακοπές), δημιουργεί σοβαρό κενό στη φροντίδα και την αγωγή των παιδιών.
- Ως σημαντικό ζήτημα καταγράφεται η συνύπαρξη διαφορετικών ηλικιακών ομάδων εφήβων στους ίδιους χώρους καθώς και η διαφορετική ποινική απαξία των πράξεων για τις οποίες κατηγορούνται. Έτσι, στους ίδιους χώρους διαβιούν παίδες μεγαλύτεροι δηλαδή των 8 ετών (αν και κατά τα τελευταία χρόνια δεν αναφέρεται εισαγωγή παιδιών κάτω των 12 ετών), με εφήβους αλλά και μετεφήβους μέχρι 21 ετών. Επίσης, διαβιούν ανήλικοι που έχουν διαπράξει ήσσονος ποινικής βαρύτητας πράξεις (και τους έχει επιβληθεί η τοποθέτηση στο ίδρυμα ως αναμορφωτικό μέτρο) με άλλους, που κατηγορούνται για βαρύτερα αδικήματα (και τους έχει επιβληθεί ως περιοριστικός όρος). Επιπρόσθετο πρόβλημα δημιουργεί η συχνή τοποθέτηση στο Ίδρυμα ανηλίκων χρηστών ναρκωτικών ουσιών και κυρίως τοξικοεξαρτημένων. Αναφέρθηκε συγκεκριμένο παράδειγμα εφήβου, που κινδύνεψε η ζωή του και είχε σταλεί στο νοσοκομείο. Αξίζει να επισημανθεί, ότι σύμφωνα με την κοινωνική υπηρεσία του Ιδρύματος, οι έφηβοι που τοποθετούνται σε αυτό, στην πλειοψηφία τους είναι ανήλικοι, που έχουν μεγαλώσει σε περιβάλλον χωρίς τη δέουσα γονεϊκή φροντίδα και μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις προέρχονται από οικογένειες, που έχουν εμπλοκή με την ποινική δικαιοσύνη.
- Από τις συζητήσεις του Συνηγόρου με ανήλικους τροφίμους αποτυπώθηκαν οι ανάγκες και τα αιτήματα τους για περισσότερες οργανωμένες ψυχαγωγικές, δημιουργικές και παιδαγωγικές δραστηριότητες, για εξόδους – επισκέψεις και για παρουσία στο χώρο του Ιδρύματος προσώπων που δεν έχουν μόνο «φυλακτικό» ρόλο, (εν. τους υπηρετούντες σωφρονιστικούς υπάλληλους) αλλά παιδαγωγικό ή κοινωνικό, όπως εκπαιδευτικοί και εθελοντές που επικοινωνούν και ασχολούνται μαζί τους. Χαρακτηριστικά μάλιστα

αναφέρθηκε από ανήλικο ότι «όταν εδώ μέσα νοιώθουμε χάλια και δεν έχουμε τίποτα να κάνουμε, είναι φυσικό να τσακωνόμαστε ή να θέλουμε να το σκάσουμε».

B. Σχετικά με το χαρακτήρα των Ιδρυμάτων Αγωγής

Στο πεδίο εφαρμογής των *Κανόνων των Ηνωμένων Εθνών για την προστασία Ανηλίκων Στερημένων της Ελευθερίας*² τους υπάγονται τα ιδρύματα, που στεγάζουν ανήλικους δράστες αλλά και ανηλίκους, που έχουν ανάγκη προστασίας και ελέγχου. Τα αντίστοιχα ελληνικά ιδρύματα μπορούν να στεγάζουν ανηλίκους με δυσχέρειες κοινωνικής προσαρμογής (άρ. 17 παρ. 5 ν. 2298/1995) όσο και δράστες αξιόποινων πράξεων αλλά και φερόμενους ως δράστες εφήβους κατά των οποίων διατάχθηκε η εισαγωγή τους ως περιοριστικός όρος (άρ. 17 παρ. 4 ν. 2298/1995).

Εν προκειμένω, το Ίδρυμα Αγωγής Αρρένων Βόλου λειτουργεί με βάση τις προβλέψεις του ν. 2298/1995, όπως τροποποιήθηκε από το ν. 3860/2010. Σύμφωνα με αυτές, αποστολή του ιδρύματος είναι η αγωγή, η κοινωνική στήριξη, η εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση ανηλίκων, οι οποίοι έχουν αναπτύξει παραβατική συμπεριφορά ή αντιμετωπίζουν δυσχέρειες κοινωνικής προσαρμογής. Στο Ίδρυμα «εισάγονται ανήλικοι στους οποίους α) επιβάλλεται το αναμορφωτικό μέτρο της τοποθέτησής τους σε κατάλληλο Ίδρυμα Αγωγής σύμφωνα με την περίπτωση ιβ' της παραγράφου 1 του άρθρου 122 του Ποινικού Κώδικα, και β) η τοποθέτηση αυτή επιβάλλεται ως περιοριστικός όρος κατά το άρθρο 282 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Επίσης από την εισαγωγή του ανηλίκου στο ίδρυμα αγωγής (παρ. 6 του ά. 17 του ν. 2298/1995), το τελευταίο ασκεί τα κατά το ά. 1510 ΑΚ δικαιώματα και έχει όλες τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις οικείες διατάξεις για τη γονική μέριμνα.

Ως προϋπόθεση επιβολής του μέτρου της εισαγωγής στο Ίδρυμα Αγωγής αναγνωρίζεται η τέλεση εκ μέρους του ανηλίκου πράξης, την οποία αν είχε τελέσει ποινικά υπεύθυνος ενήλικος θα αποτελούσε κακούργημα ή πλημμέλημα. Η επιβολή του ιδρυματικού αυτού μέτρου από το δικαστήριο ανηλίκων υποστηρίζεται³ ότι πρέπει να είναι εντελώς επικουρική, εφόσον τα λοιπά αναμορφωτικά μέτρα, τα οποία επιτρέπουν την παραμονή του ανηλίκου στο οικογενειακό του περιβάλλον και τη διατήρηση των κοινωνικών του επαφών, αποδείχθηκαν αναποτελεσματικά, απέτυχαν, δηλαδή, το σκοπό τους να συγκρατήσουν τον ανήλικο από την τέλεση νέων εγκληματικών πράξεων. Ως κώλυμα για την ευρεία επιβολή από το δικαστήριο του μέτρου αυτού θεωρείται⁴ το γεγονός, ότι απουσιάζουν ιδρύματα αποκεντρωμένα σε όλη τη χώρα.

Μέχρι σήμερα, ως γνωστόν, δεν έχουν λειτουργήσει δημοτικά, κοινοτικά ή ιδιωτικά ιδρύματα αγωγής, αλλά μόνο κρατικά, και πλέον το μοναδικό τέτοιο ίδρυμα είναι το Ίδρυμα Αγωγής Αρρένων Ν. Ιωνίας Βόλου, που αποτελεί περιφερειακή υπηρεσία του Υπουργείου σας. Η διάρθρωση και οι αρμοδιότητες του Ίδρυματος Αγωγής Ανηλίκων ρυθμίζονται στις διατάξεις του άρ. 23 στ. Α, Β και Γ του ΠΔ 36/2000. Δυστυχώς, οι δυνατότητες μη ιδρυματικής αναμορφωτικής μεταχείρισης στη χώρα είναι εξαιρετικά πενιχρές, ώστε να διευκολύνεται η αποφυγή της επιβολής στερητικών της ελευθερίας αναμορφωτικών μέτρων σε εφήβους παραβάτες του νόμου. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να σας επισημάνω ότι ο Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού, κος Γιώργος Μόσχος, στο πλαίσιο συμμετοχής τους στις εργασίες του Κεντρικού Επιστημονικού Συμβουλίου για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων (ΚΕΣΑΘΕΑ) είχε υποβάλει στις 4.3.2011 πρόταση για την δημιουργία και λειτουργία

² Κανόνες των Ηνωμένων Εθνών για την Προστασία των Ανηλίκων που στερούνται της προσωπικής τους ελευθερίας/ Υιοθετήθηκαν με το από 14 Δεκεμβρίου 1990 Νο. 45/113 ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών. Κείμενο : Παράρτημα στην Απόφαση 45/113 της Γενικής Συνέλευσης

³ Έτσι Α.Πιτσελά, Η ποινική αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων 2004 σελ. 198

⁴ Βλ. Πιτσελά, ό.π. 200

ξενώνων αυξημένης φροντίδας για εφήβους με παραβατική συμπεριφορά ή προβλήματα κοινωνικής προσαρμογής (αντίγραφο της οποίας σας επισυνάπτουμε).

Η κοινή συμβίωση τώρα ανηλίκων, δηλαδή τροφίμων κάτω των 18 ετών με μετεφήβους, νέους δηλαδή άνω των 18 ετών, οι οποίοι τοποθετούνται σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 3 ν. 3860/2010, που αντικατέστησε το άρθρο 130 παρ.1 ΠΚ, αλλοιώνει το θεσμικό στίγμα των ιδρυμάτων αγωγής, που συνίσταται στη διαπαιδαγώγηση έναντι της κύρωσης. Αυτή η κοινή συναναστροφή αποτελεί συχνά την αιτία εκδήλωσης περιστατικών βίας, όπως προαναφέρθηκε.

Τέλος, αν και σύμφωνα με την παρ. 6 του άρ. 17 ν. 2298/1995 *Στα ιδρύματα αγωγής ανηλίκων εισάγονται επίσης ανήλικοι, οι οποίοι διαβιώνουν σε κοινωνικό περιβάλλον ατόμων τα οποία τελούν καθ' ἑξῆς ή κατ' ἐπάγγελμα αξιόποινες πράξεις, εφόσον υπάρχει γνωμάτευση του Επιμελητή Ανηλίκων ότι δεν είναι εφικτή ή σκόπιμη η ένταξή τους σε προνοιακό Ίδρυμα φιλοξενίας ανηλίκων...*» από την τελευταία επίσκεψη της Αρχής και τα προσκομιζόμενα έγγραφα, δεν διαπιστώθηκε καμία τοποθέτηση ανηλίκου με τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά. Ωστόσο, ο Συνήγορος έχει επισημάνει και σε παλαιότερες παρατηρήσεις του προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης ότι στο βαθμό που το Ίδρυμα Αγωγής αποτελεί χώρο υλοποίησης αναμορφωτικών μέτρων στερητικών της ελευθερίας ανηλίκων, δεν είναι ορθό να τοποθετούνται σε αυτό ανήλικοι που δεν έχουν διαπράξει αδικήματα και που δεν τους έχει επιβληθεί σχετικό μέτρο με δικαστική απόφαση.

Γ. Προτάσεις Συνηγόρου του Πολίτη

Ενώ δεν υπάρχουν εκτενείς έρευνες, που να επιτρέπουν την εκφορά ασφαλών αξιολογικών κρίσεων για την επιτυχή λειτουργία του θεσμού στη χώρα όσον αφορά κυρίως το πεδίο της ειδικής πρόληψης και της επανένταξης, υποστηρίζεται από το σύνολο σχεδόν της θεωρίας⁵ ότι η μεταχείριση των ανηλίκων παραβατών στα ιδρύματα αυτά δεν έχει καταφέρει να εκπληρώσει το διακηρυγμένο αναμορφωτικό της σκοπό. Εκ του λόγου αυτού, προτείνεται κυρίως η προώθηση άλλων εναλλακτικών μέτρων, όπως η δημιουργία μονάδων/ξενώνων φροντίδας κατά το οικογενειακό σύστημα, η ενθάρρυνση του θεσμού της αναδοχής κ.ά. Ωστόσο, παράλληλα με τις προσπάθειες που χρειάζεται να καταβληθούν για να υλοποιηθούν τα κατάλληλα μέτρα σε μια τέτοια αντεγκληματική κατεύθυνση, εκτιμούμε ότι χρειάζεται να υπάρξουν και παρεμβάσεις στην κατεύθυνση της βελτίωσης της λειτουργίας του Ιδρύματος, στο πλαίσιο των θεσμικών στόχων του.

Στο πλαίσιο αυτό θεωρούμε σκόπιμο και προτείνουμε:

- Να απομακρυνθούν από το Ίδρυμα Αγωγής Βόλου οι ενήλικοι τρόφιμοι άνω των 18 ετών και να μην τοποθετούνται πλέον σε αυτό μετέφηβοι δράστες εγκληματικών πράξεων, για να ανακτήσει το αναμορφωτικό μέτρο της τοποθέτησης στο Ίδρυμα Αγωγής τον παιδαγωγικό του χαρακτήρα.
- Για τοξικοεξαρτημένους ανηλίκους θα πρέπει να προβλέπεται η ταχύτερη δυνατή ένταξή τους σε προγράμματα / κοινότητες απεξάρτησης, εφόσον και οι ίδιοι το επιθυμούν.
- Να μελετηθεί και προγραμματισθεί η αξιοποίηση της δομής της Στέγης στο Βόλο της Εταιρείας Προστασίας Ανηλίκων, που επί του παρόντος βρίσκεται εκτός λειτουργίας, για την φιλοξενία των μικρότερων σε ηλικία παιδιών (μέχρι 15 χρόνων). Προτείνουμε

⁵ Βλ. ΑΠιτσελά ό.π σελ. 201, η οποία την κρίνει αποτυχημένη,

Ν.Κουράκης *Δίκαιο παραβατικών ανηλίκων 2004*, σελ. 287,

Β.Ιωαννίδη, «*Η πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας στην Ελλάδα. Το τέλος της ιδρυματοποίησης: Μία άλλη πρόταση με προσανατολισμό την προαγωγή της υγείας των ανηλίκων παραβατών*», *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 2004, τχ 137, σελ.91

ο χώρος αυτός να λειτουργήσει και πάλι με τη μορφή της στέγης (στο οικογενειακό πρότυπο), για μικρό αριθμό παιδιών και με αυξημένο τον παιδαγωγικό του χαρακτήρα, ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της ηλικίας των παιδιών αυτών.

- Στον χώρο του Ιδρύματος Αγωγής να πραγματοποιηθούν παρεμβάσεις ώστε οι θάλαμοι διαβίωσης να είναι μικρότεροι και πιο «προσωπικοί», για να αποφεύγεται η καλλιέργεια αίσθησης ιδρυματισμού.
- Γενικότερα, είναι σκόπιμο το Ίδρυμα να έχει μικρή δυναμικότητα, όπως προτείνεται και από το Συμβούλιο της Ευρώπης στη Σύστασή του R(87)20 για τις «κοινωνικές αντιδράσεις στην παραβατικότητα των ανηλίκων».
- Αν και αναγνωρίζουμε τους παρόντες δημοσιονομικούς περιορισμούς, θεωρούμε ότι είναι απαραίτητο οι επιμελητές του Ιδρύματος Αγωγής που έχουν άμεση επαφή και επικοινωνία με τους τροφίμους, να είναι ειδικά καταρτισμένοι, διότι η αποστολή τους δεν είναι απλά φυλακτική, αλλά κατά κύριο λόγο παιδαγωγική, όπως και του Ιδρύματος γενικότερα.
- Να δοθεί έμφαση στο ψυχοκοινωνικό πρόγραμμα με τη λειτουργική ένταξη εκπαιδευτικών στη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου των τροφίμων και την υλοποίηση ψυχαγωγικών / επιμορφωτικών προγραμμάτων και να αναζητηθεί ασφαλής τρόπος μεταφοράς τους σε δραστηριότητες εκτός του Ιδρύματος.
- Να εξεταστεί το ενδεχόμενο της ενίσχυσης του Ταμείου Αρωγής και Ψυχαγωγίας Ανηλίκων.
- Να προγραμματιστεί η λειτουργία Γυμνασίου εντός του Ιδρύματος αλλά και να δίνεται δυνατότητα σε τροφίμους που επιδεικνύουν συνεπή και υπεύθυνη συμπεριφορά, να φοιτούν σε σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης εκτός αυτού. Επίσης θα ήταν σκόπιμο να επαναλειτουργήσουν τα εργαστήρια πληροφορικής.
- Ως προς το θέμα της αποτροπής των διαφυγών, θεωρούμε κατανοητό ότι εφόσον το Ίδρυμα είναι χώρος επιβολής μέτρων στερητικών της ελευθερίας, δεν θα πρέπει να ευνοείται η διαφυγή των τροφίμων και επομένως χρειάζεται επαρκής κατασκευή κιγκλιδωμάτων. Ωστόσο προτείνουμε να μη χρησιμοποιηθούν κυκλικά συρματοπλέγματα – που παραπέμπουν έντονα σε φυλακές- ενώ στους εσωτερικούς χώρους (πέριξ του σχολείου) καλό είναι να μην υπάρχουν πλέγματα που προβάλλουν έντονα τον κατασταλτικό έναντι του παιδαγωγικού χαρακτήρα του μέτρου της τοποθέτησης στο Ίδρυμα.
- Ως προς τις κάμερες ασφαλείας, σας επισημαίνουμε ότι για λόγους προστασίας της προσωπικότητας και σεβασμού του ιδιωτικού χώρου των ανηλίκων, προτείνουμε να μην τοποθετηθούν στους χώρους νυκτερινής διαβίωσης (θαλάμους) και στους χώρους εκπαίδευσης, ψυχαγωγίας και συνέντευξης των ανηλίκων, για να μην τους καλλιεργείται η εντύπωση της διαρκούς παρακολούθησης τους.

Καταλήγοντας, επιθυμώ να σας τονίσω ότι με βάση τα δεδομένα από την μακροχρόνια παρακολούθηση της λειτουργίας του Ιδρύματος Αγωγής Βόλου εκ μέρους της Αρχής μας και λαμβάνοντας υπόψη τα πρόσφατα κρούσματα βιαιοπραγίας μεταξύ ανηλίκων τροφίμων, των διαφυγών, κλπ. ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί επείγουσα και αναγκαία τη λήψη μέτρων εκ μέρους του Υπουργείου σας για την υποστήριξη της πραγμάτωσης της θεσμικής αποστολής του, επισημαίνοντας ιδίως την ανάγκη να διαχωριστούν οι μικρότεροι σε ηλικία ανήλικοι (μέχρι 15 χρόνων), να αποτραπεί η τοποθέτηση νεαρών ενηλίκων και να υπάρξει επαρκής προγραμματισμός δραστηριοτήτων.

Εν αναμονή της απάντησής σας, είμαι στη διάθεσή σας για οποιαδήποτε διευκρίνιση και συνεργασία, όπως και ο αρμόδιος Βοηθός Συνήγορος για τα Δικαιώματα του Παιδιού κος Γιώργος Μόσχος.

Με τιμή

Καλλιόπη Σπανού
Συνήγορος του Πολίτη

Κοινοποίηση:

1. Προϊσταμένη Δ/σης Πρόληψης Εγκληματικότητας και Σωφρονιστικής Αγωγής Ανηλίκων
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ.

Λεωφ. Μεσογείων 96.
Τ.Κ 11527 ΑΘΗΝΑ

2. 4/Θ ΕΙΔΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΑΓΩΓΗΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΒΟΛΟΥ

Ταξιαρχών 2 και Αναπαύσεως
38446 ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ

3. Διευθυντή Ιδρύματος Αγωγής Ανηλίκων Αρρένων Βόλου
ΙΔΡΥΜΑ ΑΓΩΓΗΣ ΒΟΛΟΥ

Λ. Καζανάκη 2
Τ.Κ. 38446 Ν. ΙΩΝΙΑ ΒΟΛΟΥ